

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΑΙΩΝ 14
106 82 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 8218595

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ
1887

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ' — ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 321
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ—ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1988

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΠΡΟΚΑΘΗΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ του Κωνσταντίνου Κούρκουλα	1-2
ΠΑΤΜΟΣ 1088-1988 του Η.Δ.Μ.	3-4
ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΠΕΙΡΑΣΜΟ από τους Χριστιανούς φοιτητές Χ.Φ.Ε.	5-6
ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΣΚΟΡ- ΤΣΕΖΕ «Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΠΕΙΡΑΣΜΟΣ» του Γ.Α.	7-13
Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ - ΜΝΗΜΗ 1940-41 Παλαιού πολεμιστού	14-15

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΜΝΕΙΑΣ ΘΑΝΑΤΟΥ † του Θαστείων Γεργάνου	16-18
ΟΙ «ΑΓΙΟΙ ΠΡΙΓΚΙΠΕΣ ΤΟΥ ΚΙΕΒΟΥ» β' μέρος υπό Elizabeth Behz-Siegel	19-21
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΠΕΝΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ του Δημ. Γ. Κουτρούμπα	22-23
ΑΠΟ ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ ΤΑ ΣΥΣΣΙΤΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ του Ι.Α. Νικολαΐδη	27-29
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ—ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ	30-32

Ο ΠΡΟΚΑΘΗΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

«Ο Ἀρχιεπίσκοπος Ἱε-
ρώνυμος, πού ἔφυγε προ-
χθές, ἐστάθη «σημεῖον
ἀντιλεγόμενον».

Καί ὡς πρὸς μὲν τὶς «ἀν-
τιλογίες» ἀνέλαβεν ἡδη
νὰ ἀπαντήσῃ ἡ ἀδέκαστη
Ἱστορία. Ὡς πρὸς δὲ τὸ
«σημεῖον», πού ἐνέγραψε
τὸ πέρασμά του στὰς δέλ-
τους τῆς Ἐκκλησίας, δὲν
ὕπάρχει ἀμφιβολία ὅτι εἶ-
ναι καὶ θὰ παραμείνῃ «ση-
μεῖον μέγα».

★

Ἡ πολυσχιδὴς δράση
του, τὸ πολὺπλευρο ἔργο
του, ἡ ἐπιστημονικὴ του
κατάρτιση καὶ προπαντὸς τὸ ἄψογο ἥθος του καὶ
ἡ ὁσιακὴ ζωὴ του, θὰ εἶναι —εἴτε τὸ θέλουν εἴτε
δχι— σημεῖο ἀναφορᾶς. Θὰ εἶναι ἡ Μορφὴ στὴν

ὁποία θὰ ἀναφέρονται, θὰ
ζυγίζονται καὶ θὰ ἀξιολο-
γούνται ὅσοι σταθοῦν ἢ
περάσουν δίπλα του.

Ἐκεῖ, στὴν αἴθουσα ὑ-
ποδοχῆς τοῦ ἀρχιεπισκο-
πικοῦ μεγάρου τοὺς περι-
μένει ἀνηρτημένη ἡ προ-
σωπογράφία του κάτω ἀ-
πὸ τὴν ὁποία θὰ περά-
σαν πολλοί. Κανένας τους,
ὅμως, δὲν θὰ ἀποφύγει τὴ
σύγκριση. Καὶ ὅσοι φιλο-
δοξήσουν νὰ τὸν φθά-
σουν ἢ καὶ —ἀκόμη καλλί-
τερα— νὰ τὸν ξεπεράσουν
θὰ πρέπει νὰ ἀποδυθοῦν
σὲ ἀγωνίσματα σκληρὰ

καὶ ἐπίπονα γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχουν. Γιατὶ ὁ Ἱερώνυ-
μος στάθηκε:

Σὰν ἄνθρωπος: Εὐγενικὸς καὶ πολιτισμένος. ▶

◀ Σὰν ἀκαδημαϊκὸς διδάσκαλος: Συγκεκροτημένος καὶ βαθυστόχαστος.

Σὰν συγγραφέας: Σοφὸς καὶ ἀκάματος. Εἴτε ἔργα ἐπιστημονικὰ συνέγραφε εἴτε μὲ βιβλία πνευματικῆς οἰκοδομῆς τὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ τροφοδοτοῦσε.

Σὰν ἐθνικὸς ἀγωνιστής: Θαρραλέος καὶ ἀποφασιστικὸς. Εἴτε γιὰ τὴν Κύπρο, δίπλα στὸν ἀρχιεπίσκοπο Σπυρίδωνα Βλάχο ἀγωνιζόταν, εἴτε γιὰ τὸ «παιδομάζωμα» πάλευε, εἴτε γιὰ τὸ «δέμα τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ» καὶ τὴν ἀνοικοδόμησι τῶν κατεστραμμένων ἐκκλησιῶν μοχθοῦσε.

Σὰν ἱεραπόστολος: Ἐφηβος ἐνθουσιώδης, ποὺ παρὰ τὴν ἡλικία του, σκιρτοῦσε στὸν παλμὸ τῆς καρδιάς τοῦ τελευταίου ἰθαγενῆ καὶ ἔτρεχε στὶς ἐσχατιὲς τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἀγροῦ μὲ τὴν ὁρμὴ καὶ τὸ ζῆλο τοῦ «πορευθέντες».

Σὰν κοινωνικὸς ἐργάτης: Πρωτοπόρος στὰ ἔργα χριστιανικῆς προνοίας, μὲ τὰ ὁποῖα ἀγκάλιαζε ὅλους τοὺς πονεμένους. Ἀπὸ τὰ παραστρατημένα παιδιὰ μέχρι τὸν ἀπροστάτευτο γέροντα. Διακονία τὴν ὁποία ἐπετέλεσε μὲ ἰδιαίτερη φροντίδα. Πράγμα, ποὺ τοῦ ἐχάρισε ἕνα ἀδιαμφισβήτητο πρωτεῖο καὶ τὸν ἀνέδειξε ἀναμφισβήτητο πρωτόθρονο καὶ προκαθήμενο. Προκαθήμενο τῆς Ἀγάπης.

Σὰν σπορέας τοῦ Λόγου: Ἡ συμμετοχὴ του στη χριστιανικὴ προσπάθεια τῶν τελευταίων πενήντα ἐτῶν ὑπῆρξε ἀποφασιστικῆς σημασίας. Βασικὸ στέλεχος τοῦ ἔργου αὐτοῦ μαζί με τὸν Ἀλέξανδρο Τσιριντάνη, τὸν Σεραφεῖμ Παπακώστα, τὸν Παναγιώτη Τρεμπέλα, τὸν Ἄριστο Ἀσιπώτη, τὸν Παναγιώτη Μπρατσιώτη, τὸν Γεώργιο Ράμμο καὶ τοὺς ἄλλους σπουδαίους ἐκείνους ἄνδρες, συνεισέφερε ὅσον ὀλίγοι στὴν ἐξάπλωσι ἑνὸς ἔργου, ποὺ ἐφώτισε τὸν ὀρίζοντα τῆς Ὁρθοδοξίας. Μὲ ἕνα φῶς, ποὺ διαχέεται σήμερα σ' ἕνα πλῆθος πνευματικῶν ἐπιδόσεων καὶ ποὺ συγκροτεῖ ἕναν ἀστερισμὸ μὲ ποικιλίαν λάμπσεων καὶ χαρισμάτων. Ἀπὸ τὴν ἀκρότατη σκῆτη τοῦ ἁγίου Ὁρους καὶ τίς ἀνὰ τὴν Ὁρθοδοξία μοναστικὲς καὶ ἱεραποστολικὲς ἀδελφότητες, μέχρι τοῦ τελευταίου Κύκλου πνευματικῆς ἀναστροφῆς καὶ μελέτης, κάποιος λίθος, εἴτε ἀκρογωνιαίος εἴτε ἐποικοδομῆς, θὰ ἔχει τὴν προέλευση ἀπὸ τὴν ἡρωϊκὴ ἐκείνη προσπάθεια στὴν ὁποία ὁ Ἱερώνυμος στάθηκε πρωτοστάτης.

Σὰν ὀρθόδοξος Κληρικός: Μὲ γνήσιο ὀρθόδοξο βίον καὶ βαθύ ὀρθόδοξο ἦθος. Μὲ ἀσκητικὴ ἐγκαρτέρηση καὶ παροιμιώδη ἀφιλοχρηματία. Μο-

ναχὸς γνήσιος. Νηστευτής. Φιλακόλουθος. Ἀκτῆμων. Συνεπὴς πρὸς ὅλες τὶς ὑποχρεώσεις καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ μοναχοῦ.

Τοῦ «ἀναξίου μοναχοῦ», ὅπως ὁ ἴδιος ἐχαρακτήριζε τὸν ἑαυτὸ του, μιμούμενος τὸν προσφιλή του ἀπόστολο, τὸν Παῦλο, ὁ ὁποῖος τὸ μοναδικὸ πρωτεῖο ποὺ διεξεδίκησε ἦταν τὸ πρωτεῖο τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Τοῦ πρώτου ἁμαρτωλοῦ. «Χριστὸς ἦλθεν ἁμαρτωλοὺς σῶσαι ὧν πρῶτος εἰμὶ ἐγώ». Πρῶτος ἁμαρτωλὸς ἐκεῖνος! Μοναχὸς ἀνάξιος ὁ μιμητὴς του. Αὐτὸς ἦταν ὁ Ἱερώνυμος. Καὶ αὐτὰ ἐξιστορεῖ καὶ θὰ ὑπομνησκει ἡ προσωπογραφία, ποὺ ἀναρτήθηκε ἐκεῖ, στὴν αἴθουσα τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ μεγάρου, ἀκριβῶς ὅπως μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἐκλογῆς, ἀνυψώθηκαν ἐκεῖ οἱ προσωπογραφίες καὶ τῶν δύο ἄλλων μεγάλων προκατόχων του. Τοῦ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου καὶ τοῦ Χρυσάνθου τοῦ ἀπὸ Τραπεζοῦντος.

★

Κάτω ἀπ' αὐτὴ λοιπὸν τὴν προσωπογραφία θὰ σταθοῦν ἀναγκαστικὰ ὅσοι περάσουν γιὰ νὰ καθήσουν στὸ θρόνο, ποὺ ἐκεῖνος, ἐν τούτοις, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐκάθησεν. Ἀλλ' ὀρθὸς καὶ ἀνύστακτος πάλαιψε νύχτα μέρα γιὰ τὸν καθαρμὸ τοῦ ἱερατείου ἀπὸ τὰ ἀνάξια στοιχεῖα του καὶ τὴν ἀνόρθωση τοῦ κύρους τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ θηριμάχησε πρὸς τοῦτο. Συνεπλάκη σὲ μιὰ μάχη ἀνιση, ἀχάριστη καὶ ἀδυσώπητη ποὺ τελικὰ τὸν ἔφερε στὴν παραίτηση. Θὰ μπορούσε ἄριστα νὰ ἀγνοήσῃ τὸ θέμα τοῦ καθαρμοῦ καὶ νὰ παραμείνῃ στὸ θρόνο εὐτυχῆς καὶ μακαριώτατος ὄντως. Τὸ χρέος του ὅμως ἦταν ἄλλο. Καὶ τὸ ἀνέλαβε ἐν γνώσει τῶν δοκιμασιῶν ποὺ τὸν περίμεναν. Πάλαιψε μέχρις ἐσχάτων, ἀπὸ τῆς μιᾶς μεριᾶς νὰ καθάρῃ τὸ ἱερατεῖο ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ ἀναδείξῃ Κληρικούς ἀξιόους τῆς μεγάλης κλήσεως καὶ ἀποστολῆς τους καὶ τὸ σπουδαιότερο, νὰ παραμείνῃ ὁ ἴδιος ὅσο ἦταν δυνατὸ «εἰκὼν τῆς ἀρρήτου δόξης», τοῦ μεγάλου Ἀρχιερέα «εἰ καὶ στίγματα φέρων πταισμάτων»... Πταίσματα καὶ σφάλματα ἀνθρώπινα καὶ ἀναπόφευκτα σὲ μιὰ τέτοια σκληρὴ μάχη. Πταίσματα ὡστόσο, ποὺ οἱ ἐχθροὶ του τὰ ἀπεμόνωναν, τὰ διαστρέβλωναν καὶ τὰ μεγαλοποιοῦσαν μὲ σκοπὸ νὰ συμψηφίσουν μὲ τὰ συγγνωστὰ καὶ ἀνθρώπινα αὐτὰ πταίσματα τὰ ἰδικὰ τους ἀνοσιουργήματα.

★

Ὁ Ἱερώνυμος φεύγοντας ἀφήκε σ' ἐμᾶς αὐτὴν, τὴν πιὸ ἐπάνω εἰκόνα, ποὺ τὴν ἱστορήσεν μὲ τὴ ζωὴ του καὶ τὸ ἔργο του. Αὐτὴν σ' ἐμᾶς. Μαζί

◀ του όμως παρέλαβε άλλη. Εκείνην που εξέφραζε όχι το τί ήταν αλλά το τί πίστευε ο ίδιος για τον εαυτό του. Την ίχνογράφησε στην τελευταία του επιθυμία:

Επιθυμῶ —έγραφε— ἀπέριτος καὶ ἀπλή, ὡς ἀναξίου μοναχοῦ νὰ γίνῃ καὶ ἡ κηδεῖα μου.

Ἦτοι πρῶτον, μετὰ τὸ ἐκ τοῦ Παναγίου Τάφου σάβανόν μου νὰ περιβληθῶ ἓνα ἀπλοῦν ζωστικὸν καὶ μίαν δερματίνην ζώνην, ὡς κάλυμμα δὲ τῆς κεφαλῆς νὰ ἔχω τὸν καλογηρικόν μου σκουῖφον.

Αὐτὴν τὴν ἰδέα κρατοῦσε γιὰ τὸν εαυτό του ὁ Ἱερώνυμος. Καὶ κατέβηκε στὸν τάφο σὰν ἀπλὸς μοναχός. Μοναχὸς «ἀνάξιος».

Περιστοιχιζόμενος ἀπὸ ὀλίγους. Ποὺ ἔφταναν ὡστόσο νὰ ἀνοίξουν καὶ νὰ περιτυλίσουν «σινδό-

νι καθαρᾷ», στὸ ἀγιοταφίτικο σάβανο, τὸ λιπόσαρκο κορμί του. Καὶ τὸν ἐναπέθεσαν στὸ λαξευτὸ τάφο, τῶν Ὑστερνίων τῆς Τήνου, ἔτσι: Μὲ τὸν καλογηρικὸ του σκουῖφο, τὸ ζωστικὸ του καί, σὰν τὸν ἱσάγγελο τῆς ἐρήμου τοῦ Ἰορδάνη, μὲ «ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ». Εὐζωνος Κυρίου! Ἐτοιμος νὰ σκιρτήσῃ ὀπλίτης καὶ πάλιν, γιὰ τὸ «παρῶν» στὸ σάλπισμα τοῦ ἀγγέλου.

Ἐφυγε, ὡς μοναχὸς ἀνάξιος! Ὅπως πίστευε καὶ διεκήρυσσε.

Ἱεράρχης μεγάλος! Ὅπως ἦταν. Καὶ ὅπως θὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ ἡ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας.

Κωνσταντῖνος Κούρκουλας